

Türk Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi

2014 25(1)16-27

H. Nilgün GÜRSES, Prof. Dr.
İpek ALEMDAROĞLU, Yrd.Doç.Dr.
Müberra TANRIVERDİ, Ar. Gör.

Geliş Tarihi: 25.09.2013 (Received)
Kabul Tarihi: 05.03.2014 (Accepted)

İletişim (Correspondence):

H. Nilgün Gürses, Prof. Dr.
Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve
Rehabilitasyon Bölümü, Adnan
Menderes Bulvarı (Vatan Caddesi),
34093, Fatih, İstanbul, Türkiye
E-posta: gursesnil@yahoo.com
Tel: 05325139057

Bu makale, 9-11 Mayıs 2013'te
Denizli’de düzenlenen 4. Ulusal
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon
Kongresi’nde ‘Türkiye’de Fizyoterapi
ve Rehabilitasyon Fakülte/Yüksekokul
Bölümlerinin Müfredat Analizi’ başlığı
altında sözel bildiri olarak (S23)
sunulmuştur.

Bu makalenin hiçbir aşamasında
herhangi bir kuruluştan destek
alınmamıştır.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve
Rehabilitasyon Bölümü, İstanbul.

ARAŞTIRMA MAKALESİ

TÜRKİYE’DE FİZYOTERAPİ VE REHABİLİTASYON FAKÜLTE BÖLÜMÜ/ YÜKSEKOKULLARININ İNCELENMESİ VE MÜFREDAT ANALİZİ

Amaç: Türkiye’deki fizyoterapi ve rehabilitasyon fakülte bölümü/yüksekokullarının incelenmesi ve müfredat analizlerinin yapılmasıdır.

Yöntemler: Fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitim veren fakülte bölümü/yüksekokulları Yüksek Öğretim Kurulu ve T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi web sayfalarından belirlenmiştir. Bu bölüm ve okulların kuruluş tarihleri, kontenjanları, mezun verip vermedikleri, müfredatları ve öğretim üye sayıları incelenmiştir.

Sonuçlar: 2012 kayıtlarına göre fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü/yüksekokulu kuran 56 üniversite [32 devlet (%57.14), 24 vakıf (%42.85)] belirlenmiştir. Üniversitelerin 37’sinde (%66.07) eğitimin başladığı, öğrenci kontenjanının ortalama 64.86±19.62 kişi olduğu; 2556 öğrencinin öğrenime başladığı belirlenmiştir. Web sayfası taramasından 37 fakülte bölümü/yüksekokulunun 25’inin (%67.5) müfredatına ulaşılmıştır. Toplam ders kredileri ortalama 184.74±26.38; ders sayıları 81.96±20.86; ders saatleri 245.08±43.64’tür. Toplam mesleki ders sayısı ortalama 35.48±6.66; kredisi 88.18±15.68; saati 161.60±30.01’dir. Fakülte bölümü/yüksekokullarında toplam 191 öğretim üyesi bulunduğu, bunların 148’inin (%77.48) fizyoterapist olduğu belirlenmiş ve fizyoterapist öğretim üyesi sayısının fakülte bölümü/yüksekokulu başına ortalama 4.54±6.18 olduğu hesaplanmıştır.

Tartışma: Fizyoterapist öğretim üye sayılarının yeterli sayıya ulaşmaması bazı fakülte bölümü/yüksekokullarının kontenjan alamamasına, bazılarında ise mezuniyet sonrası eğitiminin yapılamamasına neden olmuştur. Meslek derslerinin sayısı ve saatleri göz önüne alındığında fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü/yüksekokullarının fizyoterapist öğretim üyeleri ile açılması, müfredatların standardize edilmesi ve web sitelerinin güncellenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müfredat, fizyoterapi rehabilitasyon, eğitim

RESEARCH ARTICLE

INVESTIGATION AND CURRICULUM ANALYSIS OF THE PHYSIOTHERAPY AND REHABILITATION FACULTY DEPARTMENT/SCHOOLS IN TURKEY

ABSTRACT

Purpose: To investigate the physiotherapy and rehabilitation faculty department/schools in Turkey and analyze their curriculums.

Methods: The faculty department/schools that are giving the education in the physiotherapy and rehabilitation field of science were determined from the websites of ‘The Council of Higher Education’ and ‘Turkish Republic Student Selection and Placement Center’. The establishment dates, quotas, graduations, curriculums and instructors of these department/schools were analyzed.

Results: Fifty-six university [32 government (%57.14), 24 foundation (%42.85)] in physiotherapy and rehabilitation field of science were determined according to the 2012 records. Thirty-seven (%66.07) universities and 2556 students have started the education and student quota was approximately 64.86±19.62 people. Twenty-five (%67.5) of 37 faculty department/school’s curriculum were available on website. Means of total course credits was 184.74±26.38, number of courses was 81.96±20.86 and hours was 245.08±43.64. Means of total number of professional courses, credits and hours were, respectively, 35.48±6.66, 88.18±15.68 and 161.60±30.01. A total of 191 lecturers were found to exist in faculty department/schools and 148 (%77.48) of them were physiotherapists. It was determined that the number of physiotherapist lecturers per faculty department/schools was 4.54±6.18.

Discussion: Insufficient number of physiotherapist lecturers caused the problem to open quotas and give education after graduation in some faculty department/schools. When the numbers and hours of the professional courses are considered, the necessity of physiotherapist lecturers in the opening of physiotherapy and rehabilitation faculty department/schools is determined. It must be indicated that curriculums should be standardized and websites should be updated.

Key words: Curriculum, physiotherapy rehabilitation, education

GİRİŞ

'World Confederation of Physical Therapy (WCP-T)'nin tanımına göre fizyoterapistler, bireylerin hareket ve fonksiyonel becerilerini restore etmek, devam ettirmek ve geliştirmek için hizmet verirler. Fizyoterapistler; yaşlanma, yaralanma, hastalık, bozukluk veya çevresel faktörler nedeniyle kişilerin hareket ve fonksiyonlarının tehlike altına girdiği hayatlarının herhangi bir evresinde onlara yardımcı olabilirler. Fizyoterapistler bireylerin fiziksel, psikolojik, emosyonel ve sosyal iyi olma halini geliştirerek yaşam kalitelerinin artırılmasına yardımcı olurlar. Sağlığın koruma, tedavi/müdahale, habilitasyon ve rehabilitasyon gibi alanlarında çalışırlar (1).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tanımına göre ise fizyoterapistler, insanlardaki motor fonksiyonları restore etmek veya geliştirmek, hareket kabiliyetini artırmak, ağrılı durumların tedavisini gerçekleştirmek ve yaralanma, hastalık veya diğer bozukluk durumlarının getirebileceği fiziksel problemleri tedavi etmek veya önlemek için değerlendirme yapan, rehabilitasyon programlarını planlayan ve uygulayan kişilerdir. DSÖ ayrıca fizyoterapistlerin sık görülen fiziksel rahatsızlıklar ve bozuklukların önlenmesi ve görüntülenmesi için programlar geliştirip uygulayabileceğini de belirtmiştir (2).

Modern zamanlardaki fizik tedavi alanı Britanya'da 19. yüzyılın ikinci yarısında kurulmuştur. Dünyada ilk fizik tedavi okulu 1. Dünya Savaşı sonrası 'Walter Reed Army Hospital', Washington, DC, Amerika'da açılmıştır (3). İlk fizyoterapi araştırması ise Amerika'da Mart 1921'de 'The P.T. Review' adı altında yayınlanmıştır (4). Ülkemizde fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitimi veren ilk okul 1961 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde kurulmuştur. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de fizyoterapi ve rehabilitasyon mesleği giderek gelişmekte ve yaygınlaşmaktadır. Bu bağlamda fizyoterapi ve rehabilitasyon fakülte bölümü/yüksekokullarının (fb/yo) sayısı da her geçen yıl artmaktadır.

Mesleğin artan bir hızla yaygınlaşması, eğitim programlarının gözden geçirilmesi ve başarısının sorgulanmasını gündeme getirmiştir. Fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitiminin başarısının; standart uygulanan, ölçülebilir ve geliştirilebilir gerçekçi bir eğitim müfredatının hazırlanması ile mümkün olduğu belirtilmiştir (5).

Broberg ve ark. fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanı müfredatlarını küreselleştirmek, böylece fizyoterapi eğitiminde uluslararası görüşmeleri sağlamak için kavramsal bir çerçeve geliştirilip tanımlamıştır (6). Oluşturulan çerçeve, fizyoterapi ve rehabilitasyon müfredatlarının planlanmasında dikkate alınması gereken 3 unsuru içermektedir. Bunlardan birincisi, fizyoterapinin içeriği ve bilgi temeli; ikincisi öğrenme veya öğrencinin öğrenme süreci; üçüncüsü ise fizyoterapinin uygulanma veya kullanılma yolları ile ilişkili sosyo-kültürel yönüdür. İçerikte fizyoterapinin temel yapı taşları tanımlanmakta; vücut, hareket-etkileşim ve fizyoterapinin bilimsel temelli olması gerekliliği belirtilmektedir. Öğrenme ve sosyo-kültürel unsurlar çerçevenin farklı parçalarını oluşturmaktadır. Bununla beraber, yukarıda bahsedilen tüm unsurlar birbiri içerisine geçmiştir ve teorik ile pratik entegrasyonu yansıtmıştır (6). Literatürde fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanının eğitimi ile ilgili Avustralya, Amerika ve Kanada'da akreditasyon raporları ve rehberler yayınlanmıştır (7-10). Ülkemizdeki literatüre bakıldığında, Türkiye'de fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanı için geliştirilmiş ortak bir müfredata yada eğitim programını kapsayan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

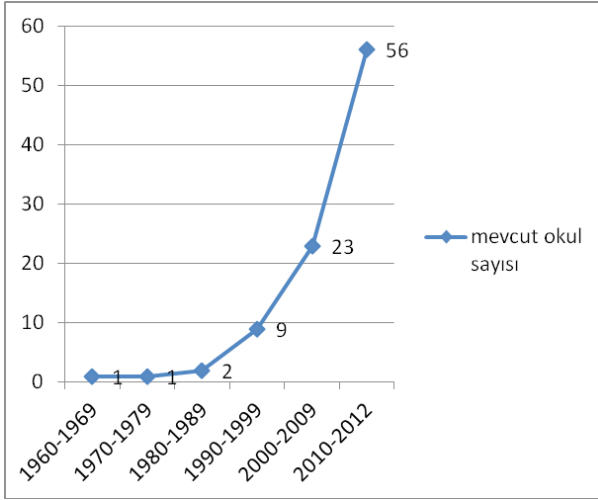
Türkiye Fizyoterapistler Derneği (TFD), Bilim Eğitim Araştırma Komisyonu'nu (BEAK) oluşturmuştur. BEAK, fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanının eğitimi ile ilgili toplantılar yapmaktadır ancak henüz bir rehber yayınlanmamıştır (11).

Çalışmamızın amacı, Türkiye'deki fizyoterapi ve rehabilitasyon fb/yo'larını inceyerek müfredat analizlerini yapmak ve öğretim üyelerinin dağılımlarını belirlemektir.

Yöntemler

Ülkemizde fizyoterapi eğitimi vermek için kurulan fb/yo'larının müfredat analizini yapmak için Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK), T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) ve fb/yo'ların resmi web sayfaları incelenmiştir (12,13).

YÖK web sayfası taranarak ülkemizde kurulmuş olan devlet ve vakıf üniversitelerindeki fizyoterapi ve rehabilitasyon fb/yo'ları belirlenmiştir (12) (EK-1).

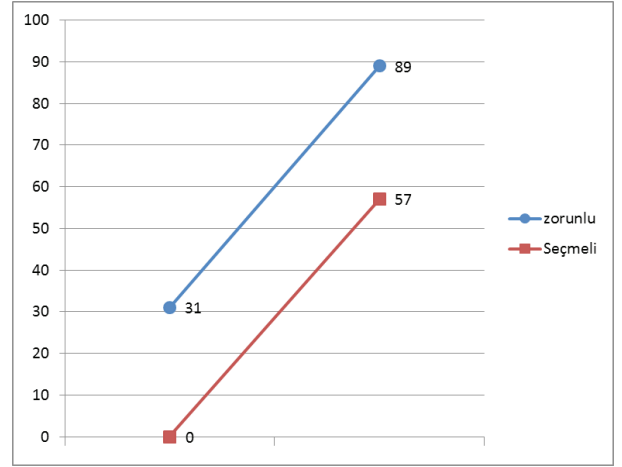
Şekil 1. Türkiye’de fb/yo sayılarının kuruluş yıllarına göre dağılımları

2012 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı (ÖSYS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu’ndan faydalanılarak fb/yo güncel kontenjanları kaydedilmiştir (13). ÖSYM her yıl hangi fb/yo’nun ne kadar öğrenci kontenjanı alacağını belirlemektedir. Öğrencilerin öğrenci seçme sınavında aldıkları puan, okuyacakları üniversite bölümü tercihleri ve ÖSYM’nin kontenjanlarına göre öğrenci yerleştirme yapılmaktadır. ÖSYM tarafından kontenjan verilmesi, yeni kurulan fb/yo’nun eğitime başlayabileceğini göstermektedir. Eğitime devam edenlerde ise kontenjan, o fb/yo’nun kaç öğrenciye eğitim verme kapasitesinin olduğunu göstermektedir.

2007 ve 2012 ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzlarından ise son 5 yılda kurulan fb/yo sayıları ve kontenjanları hesaplanmıştır (13,14).

Okulların resmi web sayfalarına bakılarak;

- Kuruluş tarihleri,
- Mezun verip vermedikleri,
- Müfredatları,
- a. Toplam ders kredileri, ders sayıları ve saatleri (teorik/pratik ders saatleri),
- b. Zorunlu - seçmeli ders sayıları,
- c. Tümünün aldığı zorunlu ortak dersler, derslerin kredileri ve sayıları,
- d. Mesleki – tıp bilimleri dersleri, derslerin kredileri ve sayıları,

Şekil 2. Fb/yo’larda okutulan zorunlu/seçmeli ders sayısı dağılımı

- e. Mesleki dersler, derslerin kredileri, sayıları ve fb/yo sayısına göre dağılımları,
- f. İkinci, üçüncü ve son sınıf staj süreleri (haftalık saatleri),

İkinci ve üçüncü sınıf yaz stajları haftalık saat ortalamaları haftalık çalışma saati olan 40 ile çarpılarak yaz stajı/klinik çalışması için geçirilen süre hesaplanmıştır. Son sınıf stajı/klinik çalışmasının haftalık saat ortalaması her iki sömestrdeki akademik süre ile çarpılarak son sınıfta klinik çalışma için geçirilen toplam süre hesaplanmıştır.

- Akademik kadrolardaki toplam öğretim üyesi sayıları ve fizyoterapist kökenli öğretim üyeleri sayıları incelenmiştir.

ÖSYM tarafından 2012 yılında kontenjan verilmeyen, resmi web sayfalarından 4 yıllık müfredatlarına ulaşılamayan fb/yo’lar analize dahil edilmemiştir.

İstatistiksel Analiz

Çalışmamızda toplanan verilerin analizinde SPSS 18.0 istatistiksel analiz programı kullanılmıştır. Ölçümle belirtilen değişkenler için tanımlayıcı istatistikler yüzdelikler, ortalama, standart sapma ve minimum-maksimum değerleri ile belirtilmiştir.

Sonuçlar

YÖK web sayfası taranarak elde edilen bilgilere göre, fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında kurulan 32 devlet (% 57.14), 24 vakıf (% 42.85) toplam 56 üniversite belirlenmiştir (EK-1).

EK 1. Türkiye’de fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitim veren fakülte/yüksekokul bölümleri (www.yok.gov.tr)**OKUL LİSTESİ**

1. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kemal Demir Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Yüksekokulu
2. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
3. Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
4. Ahi Evran Üniversitesi Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Yüksekokulu
5. Akdeniz Üniversitesi Antalya Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
6. Avrasya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
7. Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
8. Balıkesir Üniversitesi Balıkesir Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
9. Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
10. Bezmialem Vakıf Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
11. Bingöl Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
12. Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
13. Bülent Ecevit Üniversitesi Zonguldak Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
14. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
15. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
16. Doğu Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
17. Dokuz Eylül Üniversitesi Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Yüksekokulu
18. Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
19. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
20. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
21. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
22. Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
23. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Bölümü
24. İnönü Üniversitesi Malatya Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
25. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
26. İstanbul Arel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
27. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
28. İstanbul Bilim Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
29. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
30. İstanbul Medeniyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
31. İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
32. İzmir Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
33. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
34. Karabük Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
35. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
36. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
37. Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
38. Lefke Avrupa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
39. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
40. Mevlana Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
41. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
42. Mustafa Kemal Üniversitesi Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Yüksekokulu
43. Nuh Naci Yazgan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
44. Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
45. Pamukkale Üniversitesi Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Yüksekokulu
46. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Güneysu Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Yüksekokulu
47. Siirt Üniversitesi Siirt Sağlık Yüksekokulu Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
48. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
49. Şifa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
50. Toros Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Bölümü
51. Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
52. Turgut Özal Üniversitesi Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Yüksekokulu
53. Uşak Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Bölümü
54. Yeditepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
55. Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü
56. Zirve Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi Ve Rehabilitasyon Bölümü

ÖSYM’nin 2012 ÖSYS tercih kılavuzundan elde edilen bilgilere göre fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitim vermek için kurulan fb/yo’dan 37 (% 66.07)’sinde eğitim süreci başlamıştır (13). 2012 kayıtlarına göre, fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitime devam etmekte olan fb/yo’da öğrenci kontenjanı 30-108 (n=37, X=64.86±19.62)

arasında değişmektedir. Kontenjanlarına göre fb/yo sayısı hesaplanmıştır. Buna göre; fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitim veren fb/yo’lardan 37’sindeki kontenjan dağılımlarına bakıldığında; 6 fb/yo’da 60’ar, 4 fb/yo’da 67’şer, 3 fb/yo’da 40’ar, 2 fb/yo’da 50’şer, 2 fb/yo’da 70’er, 2 fb/yo’da 72’şer, 2 fb/yo’da 80’er, 2 fb/yo’da 88’er, 2

Tablo 1. Sağlık bilimleri temel alanına giren temel tıp bilimleri, dahili tıp bilimleri ve cerrahi tıp bilimleri derslerinin aynı isim altında okutulduğu fb/yo sayısı ve yüzdeleri.

Tıp bilimleri dersleri	Derslerin aynı isim altında okutulduğu fb/yo sayısı ve yüzdeleri (n=25)	
	Sayı (n)	Yüzde (%)
Temel Tıp Bilimleri Dersleri		
Anatomi	24	96
Fizyoloji	24	96
Fonksiyonel nöroanatomi	22	88
Patoloji	19	76
Biyoistatistik	15	60
Mikrobiyoloji	9	36
Parazitoloji	9	36
Histoloji	8	32
Nörofizyoloji	8	32
Biyokimya	8	32
Biyofizik	6	24
Tıbbi Biyoloji ve Genetik	6	24
Epidemiyoloji	4	16
Araştırma Yöntemleri	3	12
Sağlık Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri	3	12
Temel tıp bilimleri*	1	4
Dahili Tıp Bilimleri Dersleri		
Nöroloji	17	68
Dahiliye	13	52
Farmakoloji	12	48
Romatoloji	11	44
Radyoloji	10	40
Acil bakım ve ilk yardım	9	36
Pediyatrik nöroloji	8	32
Pediyatri	6	24
Klinik Bilimler****	6	24
Kardiyoloji	3	12
Göğüs hastalıkları	3	12
Dahili Bilimler**	3	12
Fiziksel tıp ve rehabilitasyon	2	8
Cerrahi Tıp Bilimleri Dersleri		
Ortopedi	17	68
Nöroşirurji	13	52
Kadın hastalıkları ve doğum	7	28
Cerrahi Bilimler***	4	16

*: Temel tıp bilimleri ders adı altında anatomi, fizyoloji, histoloji, patoloji, biyokimya, biyofizik, mikrobiyoloji, biyoistatistik dersleri verilmektedir.

** : Dahili tıp bilimleri ders adı altında romatoloji, dahiliye, pediyatrik nöroloji, radyoloji, acil bakım ve ilk yardım, kardiyoloji, göğüs hastalıkları dersleri verilmektedir.

***: Cerrahi tıp bilimleri ders adı altında ortopedi, kadın hastalıkları ve doğum dersleri verilmektedir.

****: Klinik tıp bilimleri ders adı altında dahili ve cerrahi tıp bilimleri dersleri verilmektedir.

fb/yo'da 98'er, 2 fb/yo'da 108'er kişilik kontenjanlar olduğu belirlenmiştir. 7 fb/yo'da ise 30, 44, 47, 56, 57, 62 ve 77 kişilik olmak üzere her okulda kontenjanlar farklıdır. 2012 yılında toplam 2556 öğrenci (devlet: 1439 öğrenci, vakıf: 1117 öğrenci) fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitim veren bir fb/yo'da öğrenim görmeye başlamıştır.

Fb/yo'ların 19 (%33.92)'unda henüz öğrenci alımı gerçekleşmemiştir. 2012 kayıtlarına göre eğitim vermeye devam eden 37 fb/yo'dan 15 (% 40.54)'inin 2012 kayıtlarına göre mezun verdiği, 22 (% 59.45)'sinin henüz mezun vermediği belirlenmiştir. 37 fb/yo'dan ikisinde (% 5.40) ikinci öğretim de bulunmaktadır.

Fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitim veren fb/yo sayılarının yıllara göre dağılımı, üniversite web sitelerinde kuruluş tarihleri verilen fb/yo'lar kaydedilerek belirlenmiştir (Şekil 1). 2007 ve 2012 tercih kılavuzları karşılaştırmasına göre 2007'de 9 üniversiteye fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitim vermek üzere 448 kontenjan, 2012'de ise 37 üniversiteye 2556 kontenjan verilmiştir (13).

Fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitime başlayan 37 fb/yo'nun web sayfaları incelendiğinde 25'inin (% 67.5) müfredatına ulaşılmıştır. Buna göre 25 fb/yo'da 4 yıllık eğitim süreci içerisinde fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında okutulan derslerin kredileri toplamının 144-249 (n=25; X=184.74±26.38) arasında; ders sayısı toplamının ise 53-140 (n=25, X= 81.96±20.86) arasında değiştiği bulunmuştur. Fb/yo'da verilen ders saatleri toplamı ise 176-353 (n=25; X= 245.08±43.64) arasında değişmektedir. Teorik ders saatleri toplamı 103-198 (n=25; X= 137.48±23.95); pratik ders saatleri toplamı 48-202 (n=25; X= 107.56±34.07) arasında değişmektedir. Fb/yo başına düşen zorunlu ders sayısı 31-89 (n=25; X= 62.52±11.32); seçmeli ders sayısı 0-57 (n=24; X= 15.91±14.36) arasında değişmektedir. Zorunlu ve seçmeli ders sayısı dağılımları Şekil 2'de gösterilmiştir.

Fb/yo'nun tümünde okutulan zorunlu ortak derslerin 'Türk Dili' ve 'Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi' dersleri olduğu belirlenmiştir. Fb/yo başına ortak derslerin sayısı 1-6 (n=25; X= 3.92±0.75) arasında, kredi toplamları ise 2-16 (n=25; X= 8.00±2.08) arasında değiştiği bulunmuştur.

Aynı isim altında okutulan, sağlık bilimleri temel alanına giren temel tıp bilimleri, dahili tıp bilimleri ve cerrahi tıp bilimleri dersleri ise Tablo 1'de gösterilmiştir. Fb/yo'daki tıp bilimleri ders sayısı toplamı 4-19 (n=25; X= 12.92±3.71), tıp bilimleri ders kredisi toplamı 19-42 (n=25; X= 32.14±5.76) arasında değişmektedir. Bazı fb/yo'da tıp bilimleri dersleri ile fizyoterapi ve rehabilitasyonu birleşik ders olarak verilmektedir. Bu dersler; ortopedik hastalıklar ve rehabilitasyonu, nörolojik hastalıklar ve rehabilitasyonu, pediatrik hastalıklar ve rehabilitasyonu, romatolojik hastalıklar ve rehabilitasyonu, kardiyopulmoner hastalıklar ve rehabilitasyonu, kadın doğum hastalıkları ve rehabilitasyonu dersleridir. Bu birleşik dersler, mesleki dersler içerisinde hesaplama alınmıştır.

Fb/yo'daki mesleki ders sayısı toplamı 25-51 (n=25; X= 35.48±6.66), mesleki ders kredisi toplamı 61-132 (n=25; X= 88.18±15.68) ve mesleki ders saati toplamı [Teorik 46-134 (n=25; X= 72.92±19.76); pratik 48-142 (n=25; X= 88.68±23.46)] 108-225 (n=25; X= 161.60±30.01) arasında değişmektedir. Aynı mesleki dersler farklı fb/yo'da farklı adlandırılmış olup, bazı dersler ve içerikleri birleştirilmiştir. Fb/yo'da okutulan mesleki dersler EK-2'de verilmiştir.

Fb/yo'daki mesleki, tıp bilimleri ve ortak derslerin dışında kalan diğer derslerin sayısı 2-10 (n=25; X=4.56±1.82) arasında ve kredi toplamı 3.5-17 (n=25; X=9.22±3.24) arasında değişmektedir. Diğer dersler kapsamında Fizik (I-II), Bilgisayar (I-II), Davranış Bilimleri (Psikoloji), Tıbbi Terminoloji (I-II), Temel Bilgi Teknoloji Kullanımı (I-II), Sosyolojiye Giriş, Beslenme İlkeleri, Sağlık Sosyolojisi, İletişim Becerileri, Afet Kültürü isimli dersler yer almaktadır.

Fb/yo'da hazırlık eğitimi dışında, 4 yıl içerisinde okutulan İngilizce dersi toplam kredisi 0-34 (n=25; X=10.24±7.35) arasında değişmektedir. 14 fb/yo'da hazırlık eğitimi verilmektedir (13).

Fb/yo'ların ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin yaz dönemlerinde yaptıkları stajlar, 'Klinik Çalışma', 'Klinik yaz stajı', 'Zorunlu yaz stajı', 'Klinik uygulama', 'Yaz stajı' isimleri altında geçmiştir. İkinci ve üçüncü sınıf yaz staj/klinik çalışma süreleri 3-4 hafta (n=16; X=3.62±0.50) arasında değişmektedir. İkinci sınıf yaz staj/klinik çalışma toplam kredisi, fb/yo arasında 0-6 (n=18; X=2.83±2.17) arasında

EK-2. Bölümlerde okutulan mesleki dersler

Zorunlu Mesleki Dersler					
Dersin Adı	Sayı (n)	Yüzde (%)	Dersin Adı	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kinezyoloji I-II	10	40	Pulmoner Rehabilitasyon	14	56
Biomekanik	8	32	Kardiyak Rehabilitasyon	14	56
Biyomekanik ve Kinezyoloji I-II	8	32	Kardiyo-Pulmoner Rehabilitasyon	5	20
Kinezyoloji	3	12	Kardiyak Fizyoterapi	3	12
Kinezyoloji ve Biyomekanik	2	8	Pulmoner Fizyoterapi	2	8
Patolojik Kinezyoloji	1	4	Kardiyo-pulmoner Hastalıklar Ve Rehabilitasyonu	2	8
Fonksiyonel Anatomi ve Kinezyoloji I-II	1	4	Pulmoner Solunum Fizyoterapi	1	4
Egzersiz Fizyolojisi	21	84	Rehabilitasyon Yöntemleri I-II	3	12
Uygulamalı Egzersiz Fizyolojisi	4	16	Rehabilitasyon Yöntemleri	1	4
Elektroterapi I-II	15	60	Rehabilitasyon Uygulamaları	1	4
Elektro Fiziksel Ajanlar I-II	4	16			
Fiziksel Modaliteler ve Elektroterapi I-II	3	12	Klinik Uygulama I-II	10	40
Elektroterapi	1	4	Klinik Çalışma I-II	8	32
Elektro Fiziksel Tanı ve Tedavi Yöntemleri I-II	1	4	Klinik Stajı I-II	2	8
Elektro Fiziksel Ajanlar ve Hidroterapi	1	4	Klinik Uygulama (2 Sömestir)	1	4
			İş Yeri Uygulama I-II	1	4
Isı-Işık	8	32	İntern I-II	1	4
Isı-Işık ve Hidroterapi	7	28	Nöromusküler Rehabilitasyonda Klinik Uygulama	1	4
Hidroterapi	7	28	Ortopedik Rehabilitasyonda Klinik Uygulama	1	4
Isı-Işık-Su	2	8	Genel Fizik Tedavi ve Rehabilitasyonda Klinik Uygulama	1	4
Isı-Işık Tedavisi	1	4	Ortez-Protez Klinik Uygulama	1	4
Isı-Işık-Hidroterapi I-II	1	4	Çocuk Hastalıkları Rehabilitasyonunda Klinik Uygulama	1	4
Hidroterapi-Klimatoloji	1	4			
Hidroterapi ve Kaplıca Rehabilitasyonu	1	4	Kardiyo-pulmoner Rehabilitasyonda Klinik Uygulama	1	4
Balneoterapi	1	4	Yoğun Bakım ve Cerrahi Rehabilitasyonda Klinik Uygulama	1	4
Balneoloji ve Tıbbi Klimatoloji	1	4	Toplum Sağlığı Uygulama	1	4
			Çocuk Nörolojisi Stajı	1	4
Protez ve Rehabilitasyonu	16	64	El Cerrahisi-Romatoloji Stajı	1	4
Ortez ve Rehabilitasyonu	15	60	Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Stajı	1	4
Ortez ve Protez Rehabilitasyonu	6	24	Göğüs Hastalıkları Stajı	1	4
Ortez Rehabilitasyonu	3	12	Kalp Damar Cerrahisi-Kardiyo Stajı	1	4
Protez Rehabilitasyonu	2	8	Nöroloji-Nöroşirürji Stajı	1	4
Ortez Biomekani	1	4	Ortopedi Stajı	1	4
Protez Biomekani	1	4	Reanimasyon Stajı	1	4
Fizyoterapi ve Rehabilitasyona Giriş	3	12	Psikososyal Rehabilitasyon	11	44
Fizyoterapiye Giriş	3	12	Psiko-Sosyal Sağlık	1	4
Fizik Tedavi ve Rehabilitasyona Giriş	1	4	Rehabilitasyonda Psikoloji	1	4
Fizik Tedaviye Giriş	1	4			
Fizyoterapi ve Rehabilitasyona Giriş Rehabilitasyonda Etik Prensipler	1	4	Nörolojik Rehabilitasyon	15	60
Fizyoterapi ve Rehabilitasyona Giriş- Etik Prensipler	1	4	Nörolojik Rehabilitasyon I-II	3	12
			Nörolojik Hastalıklar ve Rehabilitasyonu	2	8
Fir'de Yönetim ve Organizasyon	5	20	Nörolojik Hastalıklar ve Rehabilitasyonu I-II	1	4
Fizyoterapide Yönetim ve Organizasyon	5	20			
Sağlıkta Organizasyon ve Yönetim	1	4	Ortopedik Rehabilitasyon	15	60
Yönetim Organizasyon	1	4	Ortopedik Fizyoterapi	3	12
			Ortopedik Rehabilitasyon I-II	1	4
Rehabilitasyon ve Etik Prensipler	3	12	Ortopedik Hastalıklarda Rehabilitasyon	1	4
Psikososyal Rehabilitasyon ve Etik	2	8	Ortopedik Hastalıklar ve Rehabilitasyonu I-II	1	4
Rehabilitasyon ve Etik	2	8	Ortopedik Hastalıklar ve Rehabilitasyonu	1	4
Fizyoterapide Etik	2	8	Ortopedik ve Romatizmal Hastalıklar Rehabilitasyonu I-II	1	4
Etik	1	4	Ortopedik ve Romatizmal Hastalıklar	1	4
Rehabilitasyonda Etik	1	4			

Tıbbi Etik	1	4	Romatolojik Rehabilitasyon	5	20
Fizyoterapi ve Rehabilitasyonda Etik Prensipleri	1	4	Romatizmal Hastalıklarda Rehabilitasyon	4	16
Mesleki Sorumluluk ve Etik	1	4	Romatolojik Fizyoterapi	1	4
Rehabilitasyon ve Etik Değerler	1	4	Romatizmal Hastalıklar ve Rehabilitasyonu I	1	4
Fizyoterapide Yönetim –Organizasyon ve Etik	1	4	Romatolojik Hastalıklarda Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	1	4
Hasta İle İletişim	1	4	Eİ Rehabilitasyonu	2	8
İletişim Becerileri	1	4			
Hasta Fizyoterapist İlişkileri ve İletişim	1	4	Pediyatrik Rehabilitasyon	16	64
			Pediyatrik Rehabilitasyon I-II	2	8
Sağlıklı Yaşam ve Egzersiz	2	8	Pediyatrik Fizyoterapi	2	8
Fiziksel Aktivite ve Sağlık	1	4	Pediyatrik Fizyoterapi I-II	1	4
			Pediyatrik Hastalıklar ve Rehabilitasyonu	1	4
Fizyoterapide Özel Konular	17	68	Pediyatrik Hastalıklar ve Rehabilitasyonu I-II	1	4
Fizyoterapide Özel Konular I-II	1	4			
Fizyoterapi ve Rehabilitasyonda Özel Konular	1	4	Sporla Fizyoterapi	12	48
			Sporcu Sağlığı	9	36
Manüplatif Tedavi I-II	11	44	Sporcu Sağlığı ve Fizyoterapisi	3	12
Manüplatif Tedavi Teknikleri I-II	3	12	Sporcu Sağlığı ve Rehabilitasyon	1	4
Manüplasyon Mobilizasyon I-II	2	8	Sporcu Sağlığında Fizyoterapi	1	4
Manuel Teknikler I-II	1	4	Sporla Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	1	4
Manuel Tedavi Teknikleri I-II	1	4	Spor Fizyoterapisi	1	4
Manuel Terapi I-II	1	4	Sporla Fizyoterapi ve Değerlendirme	1	4
Fizyoterapide Manuel Yaklaşımlar I-II	1	4	Sportif Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	1	4
Masaj, Mobilizasyon, Manüplasyon Teknikleri I-II	1	4	Sportif Rehabilitasyon	1	4
Masaj I-II	1	4			
Manüplatif Fizyoterapi	1	4	Nörofizyolojik Yaklaşımlar I-II	18	72
Manüplasyon ve Mobilizasyon	1	4	Nörofizyolojik Yaklaşımlar I-II Motor Öğrenme I-II	1	4
Manüplasyon Teknikleri	1	4	Nörofizyolojik Yaklaşımlar	1	4
Mobilizasyon Teknikleri	1	4			
			İş ve Uğraşı Tedavisi	15	60
Fizyoterapide Temel Ölçme ve Değerlendirme	11	44	Ergoterapi	3	12
Fizyoterapide Ölçme ve Değerlendirme	4	16	İş Uğraşı Terapisi I-II	1	4
Fizyoterapide Değerlendirme ve Analiz	2	8	İş ve Uğraşı Terapisi	1	4
Fizyoterapi ve Rehabilitasyonda Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri	1	4	İş ve Uğraşı Tedavisi I	1	4
Fizyoterapi ve Rehabilitasyonda Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri I-II	1	4	Günlük Yaşam Aktiviteleri	1	4
Fizyoterapide Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri I-II	1	4	Günlük Yaşam Aktiviteleri ve Yaşam Kalitesi	1	4
Fizik Tedavi ve Rehabilitasyonda Ölçme ve Değerlendirme	1	4			
Fizyoterapide Temel Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri	1	4	Normal Motor Gelişim	15	60
Fizyoterapi Rehabilitasyonda Değerlendirme Analiz	1	4	Normal Gelişim Sağlıklı Yaşam	1	4
Değerlendirme ve Analiz	1	4	Çocuk Gelişimi ve Sağlığı	1	4
			Hareket ve Fonksiyon Gelişimi	1	4
Tedavi Hareketleri Prensipleri	15	60			
Temel Egzersiz Uygulamaları	2	8	Fizyoterapide Araştırma Yöntemleri	4	16
Tedavi Hareketleri ve Prensipleri I-II	1	4	Fizyoterapide Araştırma Yöntemleri I-II	2	8
Tedavi Edici Egzersizler	1	4	Fizyoterapide Araştırma Metodolojisi	2	8
Terapatik Egzersiz	1	4	Fizyoterapide Araştırma Metodolojisi I-II	2	8
Egzersiz Tedavisinde Temel Prensipler	1	4	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Metodolojisi	1	4
Temel Egzersiz Prensipleri	1	4	Araştırma Metodolojisi	1	4
Tedavi Prensipleri	1	4	Bilimsel Araştırma Teknikleri	1	4
Egzersiz Tedavisi ve Uygulama Prensipleri	1	4			
			Endüstride Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	10	40
Fizyoterapide Araştırma ve Kanıt Dayalı Uygulamalar I-II	1	4	Endüstride Fizyoterapi	2	8
Fizyoterapi ve Rehabilitasyonda Kanıt Dayalı Uygulamalar	1	4	Mesleki Rehabilitasyon ve Endüstride Fizyoterapi	2	8
Fizyoterapide Kanıt Dayalı Yaklaşımlar I-II	1	4	Mesleki ve Endüstriyel Rehabilitasyon	1	4
Kanıt Dayalı Fizyoterapi ve Rehabilitasyon I-II	1	4			
			Seminer I-II	7	28
Fizyoterapi I-II	2	8	Fizyoterapi Semineri I-II	2	8

			Rehabilitasyon Seminerleri I-II	2	8
Vaka I-II	1	4	Rehabilitasyon Semineri	1	4
Vaka Sunumu	1	4	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Semineri I-II	1	4
Dergi Saati I-II	2	8	Bitirme Projesi I-II	5	20
			Proje Uygulaması I-II	2	8
Evde Rehabilitasyon	2	8	Bitirme Projesi	1	4
			Bitirme Çalışması	1	4
Cerrahi Rehabilitasyon	1	4	Mezuniyet Projesi	1	4
Koruyucu Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon	1	4	Kadın Doğum Hastalıkları ve Rehabilitasyonu	3	12
			Obstetrik ve Jinekolojik Fizyoterapi	1	4
Rehabilitasyonda Son Teknolojilerin Kullanımı	1	4	Kadın Sağlığında Fizyoterapi	1	4
			Kadın Sağlığı ve Fizyoterapi	1	4
Fizyoterapide Klinik Kavramlar	1	4	Kadın Doğum ve Fizyoterapi	1	4
			Kadın Sağlığı ve Rehabilitasyonu	1	4
Engelliler ve Turizm	1	4	Ürojenekoloji ve Obstetrik Rehabilitasyon	1	4
Geriatrik Rehabilitasyon	5	20	Halk Sağlığında Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon	3	12
Yaşlılarda Fizyoterapi	2	8	Halk Sağlığında Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	2	8
			Halk Sağlığında Rehabilitasyon	2	8
Fizyoterapide Klinik Problem Çözme I-II	13	52	Halk Sağlığında Fizyoterapi	2	8
Klinik Problem Çözme I-II	2	8	Halk Sağlığı ve Koruyucu Fizyoterapi Uygulamaları	1	4
Fizyoterapide Klinik Problem Çözme	1	4	Halk Sağlığı ve Toplum Temelli Rehabilitasyon	1	4
			Toplum Sağlığında Fizyoterapi	1	4
İşitme ve Konuşma Tedavisi	5	20	Epidemiyoloji ve Halk Sağlığında Fizyoterapi	1	4
İşitme Konuşma Terapisi	3	12			
Konuşma Terapisi	1	4			

değişirken, üçüncü sınıf yaz staj/klinik çalışma toplam kredisi 0-6 (n=17; $X=2.94\pm 2.07$) arasında değişmektedir.

Fb/yo’ların son sınıf staj/klinik çalışmaları incelendiğinde staj/klinik çalışma hafta, saat ve kredilerinin müfredatlarda belirtilme şeklinin farklı olduğu bulunmuştur. Son sınıf staj/klinik çalışmalarının güz ve bahar semestri için teorik ders saati 0-16 arasında (n=24; $X=1.46\pm 2.50$) değişmektedir. Son sınıf staj/klinik çalışması pratik ders saati güz dönemi için 0-32 arasında (n=24; $X=21.13\pm 8.02$), bahar dönemi için 0-32 arasında (n=24; $X=21.29\pm 7.95$) değişmektedir. Son sınıf staj/klinik çalışmasının kredisinin güz dönemi için 2-16 arasında (n=24; $X=11.0\pm 3.69$), bahar dönemi için 2-18 arasında (n=24; $X=11.08\pm 3.83$) değiştiği bulunmuştur. Son sınıf staj/klinik çalışması dönem boyu modüller şeklinde uygulanmaktadır.

Ortalama sürelerden yararlanılarak ikinci ve üçüncü sınıf yaz staj/klinik çalışmaları için geçirilen sürenin 144.8’er saat, son sınıf staj/klinik çalışması için geçirilen sürenin ise her iki semestr için 593.88 saat olduğu hesaplanmıştır. Buna göre klinik çalışma için geçirilen süre toplam 738.68 olarak bulunmuştur.

56 fizyoterapi ve rehabilitasyon fb/yo’nun web sayfaları tarandığında 33 fb/yo’nun akademik kadrolarına ulaşılmıştır. Buna göre fb/yo akademik kadrolarında fb/yo başına en az 1, en fazla 32, toplam 191 ($X=5.66\pm 5.73$) öğretim üyesi bulunduğu belirlenmiştir. Fb/yo’daki fizyoterapist kökenli öğretim üyesi sayısının fb/yo başına 0-32 ($X=4.54\pm 6.18$) arasında değiştiği ve toplam 148’inin (% 77.48) fizyoterapist olduğu belirlenmiştir. Geri kalan 43’ünün (% 22.51) diğer meslek gruplarına mensup olup bu bölümlerde öğretim üyeliği yapmak üzere fb/yo başına 0-5 ($X=1.22\pm 1.58$) arasında olacak şekilde dağıldığı belirlenmiştir.

Tartışma

Türkiye’deki fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitim veren fb/yo’ların müfredat ve yapılarını incelediğimiz çalışmamız, bu konuda Türkiye’de yayınlanan ilk çalışma olması açısından önem taşımaktadır.

Elde edilen sonuçlara göre, fb/yo’ların kuruluş tarihlerinden 1961-2012 arasında toplam 56 fb/yo’dan 45’inin (%80.35) son 4 yıl içinde açıldığı, 22’sinin henüz mezun vermediği belirlenmiştir. Fb/yo kontenjanlarının 30-108 arasında, ortalama 64.86 ± 19.62

olduğu görülmüştür. Amerika'da 2012 yılında bölüm başına düşen kontenjan ortalaması 125 olup dağılım 18-888 arasında değişmektedir (8,9). Son 5 yılda ülkemizde artan fb/yo sayısı ile doğru orantılı olarak toplam 448 kontenjan sayısının da 2012 yılı itibarıyla 2556'ya çıktığı belirlenmiştir. Türkiye'de yaklaşık 7000 fizyoterapistin 148'i (%2.11) gibi sayıca düşük bir kısmının fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitimi veren fb/yo'larda akademik kadroda görev yaptığı belirlenmiştir.

Artan öğrenci sayısına karşın fizyoterapist kökenli tam zamanlı öğretim üye sayıları fb/yo başına ortalama 4.54 kalarak yeterli sayıya ulaşamamıştır. Bunun yanı sıra fb/yo'daki öğretim üye sayılarının dengesiz dağılımı göze çarpmakta, 19 fb/yo'da öğretim üye sayısı ortalama değer in altında kalmaktadır. Meslek derslerinin çokluğu göz önüne alınırsa ortalama değer in bile çok yetersiz olduğu açıktır. Fb/yo'lardaki toplam meslek ders saatleri ortalaması 161.60 ± 30.01 olduğundan, her öğretim üyesinin haftada 10 saat mesleki ders verdiği düşünülürse, fb/yo başına 16 fizyoterapi kökenli öğretim üyesinin istihdam edilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu sayının 5'in altında kalması o fb/yo'larda mezuniyet sonrası eğitiminin yapılamaması gibi çok önemli bir konuyu da gündeme getirmektedir. Öyle ki mezuniyet sonrası eğitim için sadece öğretim üye sayının 5 olması yetmemektedir (12). Yüksek lisans programı açabilmek için fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında (alan kodu:1024) olan 1'i profesör en az 2'si doçent olmak üzere 3 öğretim üyesine ihtiyaç vardır. Doktora programı açabilmek için ise en az 2'si profesör veya 1'i profesör 2'si doçent olmak üzere toplam 5 öğretim üyesine ihtiyaç vardır (15,16).

Amerika'da Commission on Accreditation in Physical Therapy Education (CAPTE)'nin 2011-2012 raporunda fizyoterapi ve rehabilitasyon fakültelerinde çalışan tam zamanlı öğretim üye sayısı ortalaması 10.61 (en az 5, en fazla 30); yarı zamanlı öğretim üye sayısı ortalaması ise 2.3 (en az 0.1, en fazla 17); toplam ortalama öğretim üye sayısı 12.91 olarak belirtilmiştir. Amerika'da 226 fakültede toplam tam zamanlı 2082, yarı zamanlı 236 öğretim üyesi vardır. Yani fakülte başına ortalama 10.25 öğretim üyesi düşmektedir (8,9). Son 5 yılda fizyoterapi ve rehabilitasyon fakültelerindeki toplam öğrenci sayısının 17.733'den 24.848'e çıktığı görülmüştür (8,9).

Buna rağmen öğrenci sayısının öğretim üyesi sayısına oranı 11.4 iken; 2012 kayıtlarına göre Türkiye'de bu sayı 37 fb/yo'da 1. sınıflar için öğretim üyesi başına 17.27 öğrencidir. Bu sayı yalnızca 1. sınıfların kontenjanları üzerinden hesaplanmış olup, mezun veren 15 fb/yo ve diğer 2., 3. ve 4. sınıfı okutan fb/yo'lar göz önüne alındığında oranın çok daha fazla artacağı açıktır. Öğretim üyelerinin yetersiz sayıda olması ve ihtiyacın giderek artması nedeniyle fb/yo'larda mezuniyet sonrası eğitim (yüksek lisans ve doktora) üzerinde önemle durulmalıdır. Var olan programların kontenjanları artırılmalı ve öğretim üye sayısı yeterli olanlarda yeni programlar açılmalıdır.

Ülkemizde fb/yo'ların müfredatlarına yönelik bir standardizasyon henüz yapılmamıştır. Yurt dışındaki örneklerle bakıldığında; Avustralya Melbourne Üniversitesi'nde 'Australian Universities Teaching Committee (AUTC)' tarafından desteklenen bir proje kapsamında Avustralya'daki fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitiminde müfredatın tanımlaması, açıklaması ve değerlendirmesi yapılmış ve 'Avustralya fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitiminde müfredat gelişimi ve öğrenme çıktıları' başlığı altında 2005 yılında bir rapor yayınlanmıştır (7). Amerika'da fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanının eğitimi ile ilgili akreditasyon raporları 1998 yılından itibaren 2 yılda 1 yayınlanmaya başlamış, 2005 yılından itibaren de yıllık olarak yayınlanmaya devam etmiştir. 2011 yılında 206 akredite program üzerinden fizyoterapi ve rehabilitasyon eğitim programları ile ilgili rehber yayınlanmıştır. 'American Physical Therapy Association (APTA)' altında kurulan 'Commission on Accreditation in Physical Therapy Education (CAPTE)' komisyonu, '2011-2012 Fact Sheet Physical Therapist Education Programs' başlıklı rehberi 2013'de güncellemiştir (8,9). Benzer şekilde, 2011 yılında 'Canadian Council of Physiotherapy University Programs (CCPUP)', 'National Association for Clinical Education in Physiotherapy (NACEP)', 'Canadian Physiotherapy Association (CPA)', 'Canadian Alliance of Physiotherapy Regulators (The Alliance)' ve 'Physiotherapy Education Accreditation Canada (PEAC)' kuruluşları, Kanada'daki üniversite programları için bir müfredat ve klinik eğitim rehberi yayınlamıştır (10). Yukarıda verilen örneklerde görüldüğü gibi, farklı ülkelerde uzun yıllar boyunca fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanı müfredat-

larını geliştirmek için çalışmalar yapılmıştır; ancak ülkelerin eğitim sistemlerindeki alt yapı farklılıkları nedeniyle bu çalışmalar dünya genelinde de henüz standardize edilmemiştir.

Ülkemizde fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitim veren fb/yo’ların 1. sınıflarında ortak dersler ve temel bilim dersleri, 2. sınıflarında temel tıp bilimleri dersleri ve mesleki dersler, 3. sınıflarında teorik ve uygulamalı mesleki dersler okutulmakta olup 4. sınıflarında mesleki derslerin yanı sıra klinik çalışma ağırlıktadır. Ülkemizde lisans eğitimleri geleneksel ağırlıklı olmak üzere hibrid (iki veya daha fazla eğitim/öğretim modelinin bir arada olması) müfredat modeliyle yapılmaktadır. Amerika’daki fizyoterapi ve rehabilitasyon fakülteleri 2011 yılında geleneksel müfredat modelini % 12.4; sistem-temelli modeli % 9.3; modifiye probleme dayalı eğitim modelini % 4.7 oranında kullanırken, bunlara ilave olarak problem temelli ve rehber temelli müfredat modellerinin iki veya daha fazlasının bir karışımı olan hibrid modelini % 71 oranında kullanmıştır (8,9). Kanada’daki fizyoterapi ve rehabilitasyon fakültelerinin eğitim sistemleri incelendiğinde, temel bilimler verildikten sonra fizyolojik sistemler (kas-iskelet sistemi, nöromusküler sistem, kardiyopulmoner sistem) etrafında müfredatlarını oluşturmuşlardır. Bu nedenle Kanada’nın eğitim sistemlerinden ‘geleneksel’ ve ‘sistem temelli’ yöntemleri hibrid olarak kullandığı görülmüştür (10).

Fizyoterapi ve rehabilitasyon fb/yo müfredatlarının kapsamlı olması gerekliliği çeşitli nedenlere dayalıdır. Bu nedenler; bilgi temelinin artırmak, sağlıkla ilgili değişen tedavi yaklaşımları, ‘solo-practice’ (tek başına çalışma koşullarında olma) potansiyelini içermektedir (7). Mesleki derslerimizin çeşitli olmasının zorunluluğu hem artan bilgi ve devamlı değişmekte olan sağlıkla ilgili yaklaşımlar, hem de mezun olduğunda fizyoterapistin kendi başına hasta ile baş etmek zorunda kalması nedeniyledir. Ayrıca ülkemizde mesleki ders isimlerinin aynı içeriğe sahip olmasına rağmen farklı fb/yo’da farklı isimler altında verilmesi kargaşaya yol açmaktadır (Bakınız Tablo 1). Bu nedenle ortak içeriğe sahip mesleki derslerin isimlerinin birleştirilerek ülke içinde standardize edilmesi önem taşımaktadır.

Ülkemizdeki klinik çalışma süresi incelendiğinde toplam 738.68 saatin Avusturalya ve Kanada’da

belirlenen klinik çalışma süresi referanslarına uyduğu ve yeterli olduğu görülmüştür (7,10). Ancak fb/yo’ların bir kısmının müfredatlarında, 2. ve 3. sınıf yaz stajı/klinik çalışması hakkında hiçbir bilgiye yer verilmemiş olduğu dikkatimizi çekmiştir. Fb/yo’ların müfredatlarının, eğitim ile ilgili bilgileri detaylara yer verecek şekilde içermesi ve web sayfalarında yayınlaması yeni kurulan veya kurulmuş diğer bölümlere örnek teşkil etmesi açısından önemlidir. 2011 Kanada müfredat rehberinde klinik çalışma süresinin en az 820 saat ve üzerinde olması gerektiği belirtilmiştir. Bu gereklilik Kanada için fizyoterapide yeterlilik sınavından önce bir uygunluk kriteri olarak belirlenmiştir (10). WCPT, 1991’de üye ülkelerindeki müfredatlarda fizyoterapi ve rehabilitasyonda klinik çalışma deneyiminin 1000 saat olması gerekliliğini kaldırmıştır (7).

Ülkemizde staj/klinik çalışmalar rotasyon halinde yapılarak için kullanılan model, staj/klinik çalışma ünitelerinde çalışan sayısına göre çoklu süpervizör-tek öğrenci veya çoklu süpervizör-çoğul öğrenci şeklinde olabilmektedir. Yurt dışında da klinik çalışma modeli olarak yöntem açısından altın bir standart olmadığı, eğitim yöntemlerinin analizinin sistematik derlemesi yapılarak belirtilmiştir (17).

Ülkemizde fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitim veren fb/yo’lar lisans derecesiyle mezun vermektedir. Amerika’da 1979-2012 yılları arasında lisans, yüksek lisans ve doktora dereceleriyle mezun veren fizyoterapi ve rehabilitasyon fakülteleri 1979 yılında 100’ün altında iken 2012 yılında doktora derecesi ile mezun veren fakülte sayısı toplam 200’e ulaşmıştır. 1979-2000 yılları arasında lisans mezunu veren fakülte sayısı azalarak 2001’de yok olurken, aynı yıllarda yüksek lisans mezunu veren fakülte sayısı artmıştır. 2012’ye gelirken yüksek lisans mezunu veren fakülte sayısı giderek yok olmuş ve yerine ‘Doctor of Physical Therapist’ (DPT) (başlangıç 1995) olarak mezun veren fakülte sayısı 2012 yılında 226’ya ulaşmıştır (8,9).

Türkiye’de fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında lisans eğitimi veren fb/yo’larda 4 yıllık eğitim sürecinde okutulan derslerin kredi ortalamasının 184.74 olduğu belirlenmiştir. ‘CAPTE’ verilerine göre Amerika’da doktora derecesi ile mezun eden fizyoterapi ve rehabilitasyon fakültelerinde okutulan derslerin kredi ortalamalarının 2011-2012

eğitim/öğretim yılında 227.9 olduğu görülmektedir (9). Ülkemizde fb/yo'ların lisans derecesi ile mezun vermesine rağmen kredi ortalamalarının, Amerika'da doktora derecesi ile mezun veren fizyoterapi ve rehabilitasyon fakültelerine yakın olması, ülkemizde okutulan ders kredilerinin dünya çapında yeterli olduğunu göstermektedir.

Fizyoterapi ve rehabilitasyon fb/yo'larının ilgili alan öğretim üyeleri ile açılması önemlidir; çünkü yurt dışı örneklerinde de olduğu gibi mesleki derslerin çokluğu nedeniyle eğitimin devam edebilmesi için fizyoterapist kökenli öğretim üyelerinin olması gerekmektedir. Mesleki derslerde öğretilen yöntemlerin çoğu (manipülasyon-mobilizasyon yöntemlerinin çoğu, nörolojik rehabilitasyonda Brunnstrom ve Bobath yöntemleri vb.) fizyoterapistler tarafından geliştirildiği için, mesleki derslerin ve uygulamalarının da fizyoterapist öğretim üyeleri tarafından verilmesi önem taşımaktadır. Fb/yo'lardaki temel tıp derslerini vermesi için öğretim üyesi istihdamı gerekiyorsa bu konuda da ders ağırlığı fazla olan öğretim üyelerine öncelik verilmelidir. Örneğin tüm fb/yo'larda temel tıp derslerinden anatomi, fizyoloji, dahili derslerden nöroloji, cerrahi tıp derslerinden ortopedi, nöroşirurji dersleri daha ağırlıklıdır.

Fb/yo'ların müfredatları incelendiğinde seçmeli ders sayıları ortalama 15.91 bulunmuştur. Ancak müfredatlarında seçmeli derslere hiç yer vermemiş fb/yo'ların olduğu göze çarpmıştır. Bu durum ülkemizdeki bazı müfredatların zayıf noktasını oluşturmaktadır. Fb/yo'ların seçmeli derslere yer vermesi müfredat değişikliklerinde önemle ele alınmalıdır.

Fizyoterapi ve rehabilitasyon bilim alanında eğitim veren fb/yo müfredatları belirli aralıklarla ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak güncellenmelidir. Çalışmamızın sonucundan elde edilen verilerin ülkemizde hazırlanacak eğitim programı rehberlerine yol gösterebileceğini ve ülke çapında fizyoterapi ve rehabilitasyon müfredatlarının standardizasyonu için önemli bir kaynak olacağı düşüncesindeyiz.

KAYNAKLAR

1. World Confederation For Physical Therapy [http://www.wcpt.org] London: What is physical therapy [Internet]. 2014 [cited 26 March 2014]. Available from: <http://www.wcpt.org/what-is-physical-therapy>.
2. World Health Organisation [http://www.who.org]. Geneva: Classifying health workers: mapping occupations to the international

standard classification, Adapted from International Labour Organization, International Standard Classification of Occupations: ISCO-08 [Internet]. 2013 [cited 23 September 2013]. Available from: www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/isco08/index.htm.

3. Bernard Becker Medical Library Digital Collection, Women in Health Sciences: Health Professions: Development of the field of physical therapy, Washington University in St. Louis, School of Medicine, Missouri [Internet]. 2013 [cited 23 September 2013]. Available from: <http://beckerexhibits.wustl.edu/mowihsp/health/PTdevel.htm>.
4. Noble IH. The "P.T. Review". The P.T. Review. 1921;1:1.
5. Higgs J, Hunt A, Higgs C, Neubauer D. Physiotherapy education in the changing international healthcare and educational contexts. *Adv Physiother*. 1999;1(1):17-26.
6. Broberg C, Aars M, Beckmann K, Emaus N, Lehto P, Lahteenmaki MJ, et al. A conceptual framework for curriculum design in physiotherapy education-An international perspective. *Adv Physiother*. 2003;5(4):161-8.
7. McMeeken J, Webb G, Krause KL, Grant R, Garnett R. Learning outcomes and curriculum development in Australian physiotherapy education. Melbourne: The University of Melbourne. 2005.
8. Commission on accreditation in physical therapy education (CAPTE). Position papers: accreditation handbook, April 2013. [updated 20 May 2013; cited 26 March 2014]. Available from: http://www.capteonline.org/uploadedFiles/CAPTEorg/About_CAPTE/Resources/Accreditation_Handbook/PositionPapers.pdf.
9. Commission on accreditation in physical therapy education (CAPTE). Evaluative criteria pt programs, November 2013.[updated 27 February 2014; cited 26 March 2014]. Available from: http://www.capteonline.org/uploadedFiles/CAPTEorg/About_CAPTE/Resources/Accreditation_Handbook/EvaluativeCriteria_PT.pdf.
10. CCPUP, Entry-to-Practice Physiotherapy Curriculum: A Companion Document: Clinical Education Guidelines for Canadian University Programs The Canadian Council of Physiotherapy University Programs. 2014 [updated July 2011; cited 26 March 2014]. Available from: http://www.physiotherapyeducation.ca/Resources/Clin_Ed_Guidelines_FINAL_%202011.pdf.
11. Elbasan B, Yılmaz GD. Bilim Eğitim Araştırma Komisyonu: Türkiye Fizyoterapistler Derneği. 2014 [güncelleme 2012; Erişim 26 Mart 2014]. Kaynak: <http://www.fizyoterapistler.org/Bilim-Egitim-Arastirma-Komisyonu.aspx>.
12. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı - Yükseköğretim Kurulu: Üniversitelerimiz. 2014 [erişim 26 Mart 2014]. Kaynak: <http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz;jsessionid=E26D-77171190093D254AB4B87F54549A>.
13. 2012 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu. 2014 [güncelleme 2012; erişim 26 Mart 2014]. Kaynak: <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2012/OSYS/2012OSYSKONTKILAVUZ.pdf>.
14. 2007 Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu. 2014 [güncelleme 2007; erişim 26 Mart 2014]. Kaynak: <http://osym.gov.tr/belge/1-8309/2007-osys-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-ki-.html>.
15. Yüksek Lisans Programı Açmak İçin Başvuru Formatı, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK). 2014 [erişim 26 Mart 2014]. Kaynak: http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE-EHF8BIsfYRx/10279/%2039778.
16. Doktora Programı Açmak İçin Başvuru Formatı, Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK). 2014 [erişim 26 Mart 2014]. Kaynak: http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/%2019003.
17. Lekkas P, Larsen T, Kumar S, Grimmer K, Nyland L, Chipchase L, et al. No model of clinical education for physiotherapy students is superior to another: a systematic review. *Aust J Physiother*. 2007;53(1):19-28.